

Philanthropy in Europe

מנקודת מבט ישראלית

ד"ר אסנת חזן

המכון למשפט ופילנתרופיה

אפריל 2026

המכון למשפט ופילנתרופיה
הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן
אוניברסיטת תל אביב

אודות הפרוייקט הבינלאומי

במרץ 2026 יצא לאור פרסום [Philanthropy in Europe](#). זהו פרויקט רחב היקף שמטרתו לאמוד ולתאר את הפילנתרופיה באירופה. הפרסום מציע נתון פילנתרופיה מצרפי ל-23 מדינות אירופה, לצד פרק מפורט לכל אחת מהמדינות. בפרק לכל מדינה, מוצג מיפוי הפילנתרופיה לפי מקורות ושימושים (תחומי פעולה של ארגונים מקבילים), ויש פירוט רב ביחס לזמינות ומקורות נתונים. בנוסף, הפרסום מציג פרקים מפורטים בפורמט דומה גם עבור מדינות לוויין, כמו ישראל.

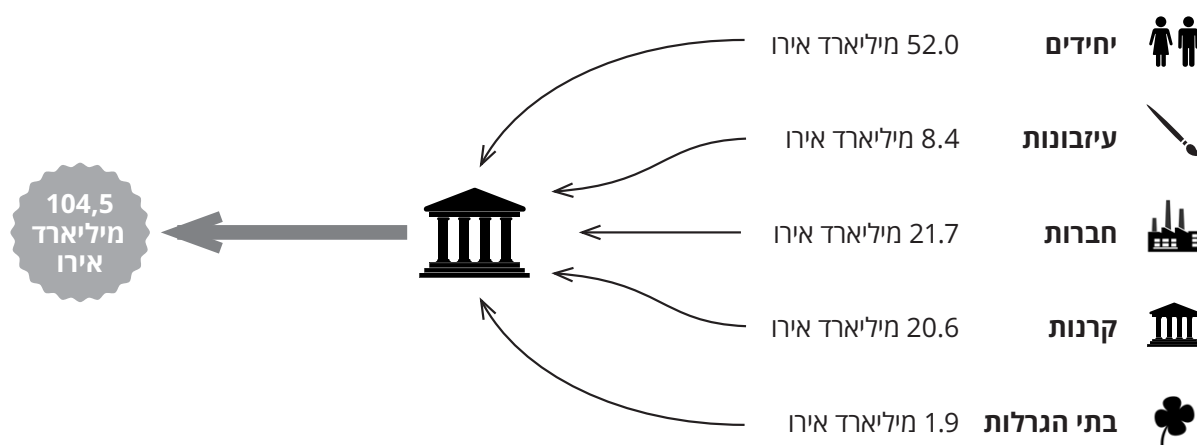
מי שיום ומוביל את הפרוייקט הם חוקרים מטעם ERNOP, והשתתפו בכתיבת הפרסום עשרות חוקרים מרחבי אירופה. בפעם הראשונה [יצא הפרסום לאור](#) בשנת 2017, והציג נתונים על הפילנתרופיה בשנת 2013. כעת יוצא הפרסום לאור ומציג נתונים לשנת 2022. במסגרת הפרוייקט המכון למשפט ופילנתרופיה הוזמן לכתוב את הפרק על ישראל.

הפילנתרופיה באירופה

היקף הפילנתרופיה באירופה נאמד ב-104.5 מיליארד אירו. יש שונות מאוד גדולה בין המדינות, החל בסרביה ובקוואטיה שבכל אחת מהן הפילנתרופיה נאמדת בסדר גודל של כ-30 מיליון אירו, וכלה בצרפת ובממלכה המאוחדת (בריטניה), שבכל אחת מהן הפילנתרופיה נאמדת בסדר גודל של כ-30 מיליארד אירו.

58% מהפילנתרופיה מקורה ביחידים – בעיקר בעודם בחיים, אך גם בעיזבונות. עוד כ-20% מחברות עסקיות, וכ-20% מקרנות צמיתות (איור 1).

איור 1: הפילנתרופיה באירופה לפי מקור

הפילנתרופיה בישראל

בסך הכל התרומות והמענקים הפילנתרופיים בשנת 2022 בישראל הסתכמו ב־5.9 מיליארד אירו (20.1 מיליארד ₪). במובן זה ישראל ממוקמת גבוה יחסית, כך שמבין 23 מדינות אירופה הכלולות בנתון המצרפי, רק בחמש מהן היקף הפילנתרופיה גדול יותר מאשר בישראל, והיא נמצאת בין הולנד (5.3 מיליארד אירו) לשווייץ (6.3 מיליארד אירו). הדוח אמנם לא מציע השוואה של נתון הפילנתרופיה לנפש, אך מניתוח הנתונים מעניין לציין שישראל במקום השני אחרי שווייץ (613 אירו בישראל, 716 אירו בשווייץ, וזאת לעומת 10–380 אירו ביתר המדינות). כמובן שהשוואה כזו מחייבת התייחסות למאפיינים נוספים של המדינה (ראו בהמשך).

בצד המקורות, עיקר הכסף הפילנתרופי בישראל מגיע מחו"ל (55%), ומתורמים יחידים בישראל (31%) (לוח 1). בצד השימושים, ארגוני רווחה מקבלים 22% מהתרומות, ארגוני דת מקבלים 22% מהתרומות, וארגוני חינוך מקבלים 16% מהתרומות. אולם החלק הגדול ביותר – 24% מהתרומות – מתקבל בארגונים "אחרים", ובעיקר בקרנות פילנתרופיות (לוח 2).

לוח 1: פילנתרופיה לפי מקור

מקור	היקף הפילנתרופיה במיליוני אירו	שיעור הפילנתרופיה לפי מקור
מיחידים (בחיים ובעיזבון)	1,826	31%
מחברות	727	12%
מקרנות צמיתות	57	1%
מבתי הגרלות	15	0.3%
מחו"ל	3,259	55%
סך הכל	5,884	100%

לוח 2: פילנתרופיה לפי שימושים (תחום פעילות הארגונים המקבלים)

תחום פעילות	היקף הפילנתרופיה במיליוני אירו	שיעור הפילנתרופיה לפי תחום
דת	1,272	22%
בריאות	238	4%
סיוע בינלאומי	192	3%
שירותי רווחה	1,309	22%
תרבות ספורט ופנאי	468	8%
סביבה	21	0.4%
חינוך ומחקר	947	16%
אחר	1,437	24%
סך הכל	5,884	100%

ישראל בהשוואה למדינות אחרות

הפילנתרופיה בישראל בולטת וייחודית לעומת מדינות אירופה בשלושה מובנים:

ראשית, לשיעור הפילנתרופיה מחו"ל אין אח ורע. יש מדינות נוספות שבהן מתקבלות תרומות מחו"ל, אולם בשיעורים שוליים (אירלנד, קרואטיה, ללא נתונים).

שנית, מאפיין התרומות מחו"ל משפיע גם על התפלגות השימושים. בישראל 24% מכלל התרומות מתקבלות בארגונים מתחומים "אחרים", וזאת בגלל ההיקף הנרחב של נתינה מחו"ל לארגונים הפועלים למעשה כקרנות פילנתרופיות בישראל. באף מדינה אחרת אין היקף משמעותי של תרומות שמתקבל בקטגוריה זו. מעבר לבולטות של תחום ה"אחר", ישראל ייחודית גם בשיעור הנתינה לארגוני דת. בסך הכל 22%, זהו שיעור מאוד גבוה בהשוואה לכל יתר המדינות, שבהן הנתינה לארגוני דת היא כמעט תמיד שולית ביותר.

שלישית, בישראל כמעט ואין תיעוד של קרנות צמיתות (endowments). זאת לעומת מדינות כמו שווייץ ושוודיה שבהן כ-45% ויותר מהפילנתרופיה מגיעה מקרנות צמיתות. אולם חשוב מאוד להסביר שבישראל אין צורת התאגדות ייחודית לקרן, ובפועל קרנות צמיתות נרשמות בעיקר כהקדשות ציבוריים. ואכן ידוע לנו על למעלה מ-1,100 הקדשות ציבוריים אשר מעניקים סיוע כספי. בסך הכל היקף הנכסים של ההקדשות הללו מגיע לכ-0.9 מיליארד אירו (3 מיליארד \$). זאת בהשוואה לנכסי קרנות צמיתות בהיקף של כ-140 מיליארד אירו בשווייץ. יחד עם זאת, אין מידע זמין ונגיש על היקף המענקים הכספיים שההקדשות בישראל נותנים מדי שנה. מעניין שבעוד קרנות פילנתרופיות הן לעיתים קרובות בחזית הדיון על פילנתרופיה, המידע עליהן פחות נגיש – בין אם כמו בישראל אין הגדרה ייחודית לקרן (למשל בבריטניה), ובין אם המדינות לא מחייבות את הקרנות בשקיפות לציבור (כך למשל בשווייץ ובאיטליה).

מעבר לשלושת המאפיינים הייחודיים הללו, מעניין להשוות את הפילנתרופיה בישראל לפילנתרופיה במדינות אחרות. השוואה כזו יכולה להיות משמעותית אם היא נעשית מול מדינות דומות לישראל בכמה מאפיינים מאקרו-כלכליים שהם רלבנטיים לפילנתרופיה: רמת חיים ממוצעת במדינה, רמת אי שוויון, המימון הציבורי של השירותים החברתיים ומודל תמריצי המס לתורמים. יש עדיפות להשוות למדינות באותו סדר גודל אוכלוסייה, אם כי ניתן לערוך השוואה גם בממד יחסי של פילנתרופיה לנפש.

כמובן שאין שתי מדינות זהות במדדים הללו, אך קשה במיוחד למצוא מדינה הדומה לישראל. מצד אחד ישראל היא מבין המדינות העשירות יחסית, אך מצד שני היא מבין המדינות הגבוהות באי-שוויון והנמוכות בהוצאה ציבורית על השירותים החברתיים. כך שהפרופיל שלה ייחודי למדי. המדינות הקרובות ביותר לישראל מבחינת האינדיקטורים הכלכליים הן: שוודיה, בלגיה, אוסטריה והולנד. מעניין שבכל המדינות הללו סדר גודל האוכלוסייה די דומה, אך יש שונות משמעותית בתמריצי המס (לוח 3).

יחד עם ההבדלים, האינדיקטורים הכלכליים יוצרים פרופיל קרוב דיו: אלה מדינות מפותחות עם רמת חיים גבוהה למדי, ואי שוויון בינוני-נמוך. בנוסף, אלה מדינות רווחה שבהן הממשלה מממנת באופן נרחב שירותים חברתיים. כלומר, מצד אחד יש צורך מתון בפילנתרופיה (למשל, בהשוואה לארצות הברית או בריטניה), ומצד שני יש יכולת פילנתרופית במובן של עושר. כאמור, מבין חמש המדינות, ישראל נמצאת בקצה (בגלל אי-שוויון חמור יותר, מעורבות ממשלתית מצומצמת יותר ותמריצי מס נרחבים יחסית). כלומר, בישראל, הצורך בפילנתרופיה גדול יותר לצד פוטנציאל גדול יותר של פילנתרופיה בכלל ובפרט פילנתרופית עילית.

בהשוואה לארבע המדינות הדומות, היקף הפילנתרופיה בישראל גבוה מאוד. **הפילנתרופיה לנפש** בישראל (613 אירו) גדולה פי שניים עד חמש בהשוואה למדינות הדומות. אפילו הפילנתרופיה שמקורה בישראל לבדה

(ללא הפילנתרופיה מחו"ל) גדולה בהרבה בהשוואה לאוסטריה, שוודיה ובלגיה (בישראל 274 אירו לעומת פחות מ-180 אירו במדינות הללו). היא נמוכה במעט מהפילנתרופיה לנפש בהולנד (297 אירו), שבה יש תמריצי מס נרחבים במיוחד.

בכל חמש המדינות, המקור הגדול ביותר של פילנתרופיה מקומית הוא מיחידים, וישראל ממוקמת גבוה יחסית, כך שרק באוסטריה שיעור הנתינה מיחידים גבוה יותר.

לוח 3: הפילנתרופיה בישראל בהשוואה למדינות דומות¹

מאפייני הפילנתרופיה 2022			מדינה	מאפייני המדינה 2022				
שימושים: תחומים מובילים	מקור הפילנתרופיה הגדול ביותר	פילנתרופיה לנפש (אירו)		אוכלוסייה (מיליון נפשות)	תוצר לנפש (אלפי אירו)	מדד ג'יני לאי-שוויון	הוצאה על שירותים חברתיים (אחוז מהתוצר)	תמריצי מס לתרומות
אחר 24% רווחה 22% דת 22%	חו"ל, 55% יחידים, 70%	613 274	ישראל ללא פילנתרופיה מחו"ל	9.6	52	0.379	18.6%	תמריץ נרחב – זיכוי בינוני 35%, עם מגבלות בינוניות
חינוך ומחקר 76% רווחה 17%	יחידים, 37%	174	שוודיה	10.5	54	0.293	23.9%	תמריץ מצומצם – זיכוי נמוך 25% עם מגבלות מאוד משמעותיות
בריאות ומחקר 27% סיוע בינלאומי 24%	יחידים, 65%	101	בלגיה	11.6	47	0.268	29.0%	תמריץ נרחב – זיכוי עד 45%, תקרות גבוהות
רווחה 42% חינוך ומחקר 39%	יחידים, 83%	117	אוסטריה	9.1	50	0.312	29.4%	תמריץ בינוני – זיכוי, עם מגבלות משמעותיות
בריאות 17% דת 16% סיוע בינלאומי 15%	יחידים, 41%	297	הולנד	17.8	54	0.257	27.0%	תמריץ נרחב ביותר – זיכוי מלא ויותר כמעט ללא מגבלות

מבחינת השימושים המובילים, קשה למצוא אחידות בין המדינות. וממילא ישראל ייחודית בגלל השיעור הגבוה לארגונים "אחרים" ולארגוני דת.

לסיכום, הפילנתרופיה בישראל בולטת גם בהשוואה למדינות דומות בכמה מאפיינים: היא גדולה מאוד בהיקפה ביחס לאוכלוסייה; שיעור משמעותי וחסר תקדים ממנה מתקבל מחו"ל; וחלק גדול יחסית מהפילנתרופיה מגיע לקרנות פילנתרופיות ולארגוני דת. יתכן שהצורך הגדול יותר בפילנתרופיה, לצד הפוטנציאל הפילנתרופי מסביר לפחות חלקית את ההובלה של ישראל. בנוסף, מעניין לציין שעל פי מחקרים אחרים רמת דתיות גבוהה קשורה בנטייה לתרומה. כך שיתכן שהקשר זה הוא הסבר נוסף לתמונת המצב בישראל.

1. מקורות נתוני מאקרו:

<https://www.populationpyramid.net/population-size-per-country/2022/>

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>

<https://www.oecd.org/en/topics/social-spending.html>

OECD (2020). *Taxation and Philanthropy*. OECD Tax Policy Studies, 27, OECD Publishing, Paris.

זמינות הנתונים

בהשוואה לכלל המדינות בדוח Philanthropy in Europe, ישראל מציגה שילוב יוצא דופן של זמינות נתונים חלקית אך עמוקה. זמינות הנתונים מתאפשרת בעיקר הודות לדיווחי חובה מפורטים למדי של עמותות וחל"צ לרשות התאגידים (ICA) – אשר לא קיימים במדינות רבות אחרות. בנוסף, בישראל נערכים לפחות בעשור האחרון סקרים שיטתיים ונרחבים על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובמכון למשפט ופילנתרופיה.

מצד אחד, ישראל היא אחת מהמדינות היחידות שבהן קיימים נתונים מלאים ומדויקים על כלל מקורות הפילנתרופיה, כולל פילוח לפי יחידים, חברות, קרנות ותרומות מחו"ל, כאשר תרומות מחו"ל (55% מהפילנתרופיה בישראל) מדווחות באופן ייחודי על בסיס תמונת עומק שאין לשום מדינה אחרת בדוח. מצד שני, זמינות הנתונים בישראל חסרה חלק חשוב בפילנתרופיה, והוא הנתינה של הקדשות ציבוריים שלא מחויבים בדיווח נתונים שיטתי על היקף המענקים שלהם – מה שיוצר תת-דיווח עקבי בפלח "קרנות".

בהשוואה למדינות אחרות, ישראל נמצאת בעמדת ביניים: שקיפות הנתונים טובה בהרבה בהשוואה לזו שבמדינות כמו בלגיה, צרפת, אירלנד, רומניה וסרביה, שבהן אין נתוני פילנתרופיה מלאים, אין בסיס נתונים מרכזי ואין דיווח מחייב על היקפי נתינה; אך השקיפות פחות טובה בהשוואה למדינות בעלות רגולציה מוסדרת של קרנות כגון שוודיה, גרמניה, או אוסטריה, שבהן קיימים מרשמים רשמיים של קרנות ונתוני פעילות רחבים. כך שגם בהקשר של זמינות הנתונים ישראל מתאפיינת בתמונה ייחודית: הנתונים על כלל הפילנתרופיה בה – ובמיוחד על הנתינה מחו"ל – הם מהשלמים ביותר בדו"ח על מדינות אירופה, אך הנתונים על פילנתרופיה מקרנות צמיתות הם מהחלקיים ביותר.